

также древен, как и сознание; язык есть практическое ...действительное сознание» [7, с.29].

Большой вклад в разработку идеи связи сознания со структурами языка внес Г.Гегель, который считал, что для того, чтобы «эмансипировать» объект от наличных потребностей субъекта, надо выразить его в чем-то отличающемся, противостоящем субъекту, в знаковой форме – словесном значении. В сознании исчезает сиюминутная субъективность отражения за счет устойчивости содержания значений, в которых закрепляется и удерживается понятие. В этой связи А.Р. Лурия выдвинул теорию о наличии второго вербального мира. «...Человек имеет двойной мир, в который входит и мир непосредственно отражаемых предметов, и мир образов, объектов, отношений и качеств, которые обозначаются словами» [8, с.37].

В российской психологии функционирование образов сознания было описано А.Н.Леонтьевым (1975), А.А.Леонтьевым (1983), В.П.Зинченко (1988) и рядом других ученых-исследователей, которые создали представление о структуре образа сознания.

Исследуя два вида сознания (его внутреннюю и внешнюю форму), Л.С. Выготский вводит понятия знака, значения и смысла в терминологический аппарат психологии. Таким образом, двойную функцию общения и обобщения выполняет знак – слово, «овнешняяющая» мысль. [9].Выготский Л.С.]. В этой связи уместно указать на работы А.А. Потебни как на возможный источник идеи об отрицании *неразрывности* языка и мышления («мысли» у А.А. Потебни). Эта идея получила интенсивную разработку у Л.С. Выготского, Ж.Пиаже, И.А. Соколянского, А.И. Мещерякова и у многих современных психологов и является одним из постулатов в психологических моделях порождения речевого высказывания [10, с.19] Тарасов Язык как средство трансляции культуры. В одноименном сборнике. – М., Наука, 2000,].

Продолжая линию исследований, намеченную Л.С.Выготским, А.Н.Леонтьев (1975) поставил вопрос о том, из чего образуется сознание, как оно возникает, каковы его составляющие. Последние он назвал «образующими» сознания. Таких «образующих», согласно А.Н.Леонтьеву, - три: *чувственная ткань* восприятия (или образа), *значение* и *смысл*. «Образующие» сознания выступают как элементы процесса восприятия объекта реальной действительности неязыковой природы. А.Н.Леонтьев включил в число «образующих» лишь те, которые в большей или меньшей степени доступны самонаблюдению, хотя, согласно его же теории восприятия, чувственная ткань образа дана в самонаблюдении менее полно, чем сам образ или перцепт.

Большую роль в обеспечении связи индивидуального сознания с бытием играет *смысл*, который сам «укоренен» в бытии. Понятие «смысла» указывает на то, что индивидуальное сознание не сводимо к безличному знанию, что оно, в силу принадлежности живому субъекту и реальной включенности в систему его деятельностей, всегда «страстно», т.е. сознание есть не только знание, но и

отношение к бытию, к деятельности, к самому сознанию. Понятие «*значение*» фиксирует то обстоятельство, что сознание развивается внутри некоего исторически кристаллизованного опыта деятельности, который индивид должен не только присвоить, но и развить. По мнению А.Н. Леонтьева, «в значениях представлена преобразованная и свернутая в материи языка идеальная форма существования предметного мира, его свойств, связей и отношений, раскрытых совокупной общественной практикой» [11, с.176]. И далее: «Личностный смысл создает объективность, пристрастность человеческого сознания» [11,с.183], т.е. значение несет в себе не только сознаваемое объективное значение, но и его значение для субъекта – личностный смысл.

Однако каковы бы ни были успехи индивида в развитии культуры, объяснение социальной жизни не может быть сведено к индивидуально-психологическим закономерностям. Напомним, что Л.С.Выготский предлагал рассматривать значение как единицу анализа психики, наделяя, правда, его и чертами смысла. Аналогичным образом А.Н.Леонтьев предлагал в качестве такой единицы рассматривать смысл, наделяя его и чертами значения.

Однако А.Н. Леонтьев, указав на три составляющих сознания, не включил в их число четвертую – биодинамическую ткань движения и действия, о которой говорит В.П. Зинченко. Продолжая линию исследований А.Н.Леонтьева, ведущую ко все большей онтологизации представлений о сознании, В.П.Зинченко предлагает дополнить леонтьевскую схему структуры сознания еще одним элементом, включив в число «образующих» *биодинамическую ткань движения и действия*. В итоге получается двухслойная уровневая структура сознания (бытийный и рефлексивный уровни) и четыре единицы его анализа (биодинамическая ткань движения и действия, чувственная ткань образа, значение и смысл).

Введение в структуру образа сознания биодинамической ткани действия позволило выделить два слоя: 1) рефлексивный слой, т.е. слой значения и личностного смысла; 2) бытийный слой, в который входят чувственная и биодинамическая ткани.

В.П.Зинченко подчеркивает, что *бытийный* и *рефлексивный* слои сознания взаимосвязаны, так как бытийный слой несет на себе следы развитой рефлексии, содержит в себе ее истоки и начала, а *рефлексивный* же слой сознания одновременно является *со-бытийным* [12, с.26]. В.П.Зинченко видит причину этому в «наличии у них общего культурно-исторического генетического кода, который заложен в социальном (совокупном) предметном действии, обладающем порождающими свойствами» [12, с.27]. Признается, что рождающиеся в действии образы, смыслы, значения приобретают собственные свойства и, автономизируясь от действия, начинают развиваться по своим законам. Однако они «выводимы из действия, но не сводимы к нему».

Общность генетического кода для всех образующих создает возможность целостного сознания. Именно эта общность лежит в основе «взаимных

трансформаций образующих сознания не только в пределах каждого сознания, но и между слоями. Образ осмысливается, смысл воплощается в слове, в образе, поступке. Действие и образ означиваются и т.п.» [12, с.28].

Сама по себе идея уровневой анализа сознания не нова: она восходит еще к З.Фрейдю. Новыми являются уровни, по отношению к которым различие на сознательное и бессознательное лишено смысла. Новым также является наполнение уровней такими единицами анализа, каждая из которых в принципе доступна исследованию, хотя каждая из них существует в разной степени доступна внешнему наблюдателю и в разной степени доступна самому субъекту сознания и действия.

Вводя бытийный и рефлексивный уровни сознания, следует воздержаться от их характеристики в терминах «высший – низший», «главный – подчиненный». Каждый из них выполняет свои функции, и при решении различных жизненных задач может доминировать либо один, либо другой.

Выделение значимых отношений возможно благодаря выработанной в течение всей культурной истории человечества категориальной структуре. Если ментальные образы формируются и появляются неподвластно человеку, т.е. на досознательном уровне, то уровень рефлексии предполагает контроль и активное сознание.

В.П.Зинченко условно выделяет презентированные миры сознания, которые присутствуют в каждой культуре, и соотносит с ними выделенные в структуре сознания компоненты [12, с.32]. Мир идей, понятий, житейских и научных знаний соотносится со значением как образующей рефлексивного слоя сознания. Мир человеческих ценностей, переживаний, эмоций, аффектов соотносится со смыслом как следующей образующей рефлексивного слоя. Мир производительной, предметно-практической деятельности соотносится с биодинамической тканью движения и действия как образующей бытийного слоя. Мир же представлений, воображения, культурных символов и знаков соотносится с чувственной тканью как следующей образующей бытийного слоя сознания. В.П.Зинченко указывает, что сознание рождается и присутствует во всех этих мирах, хотя его нельзя свести ни к одному из этих миров, его компонентов.

В отличие от А.Н.Леонтьева и В.П.Зинченко, А.В.Петровский и М.Г.Ярошевский считают составляющими сознания умственный и чувственный образы. При этом умственный образ является важнейшим компонентом всего строя психической жизни. Как психическая реальность, умственный образ отличается своей когнитивно-коммуникативной природой, поскольку возникает в человеческом социуме посредством деятельности по освоению предметного мира. Следовательно, в его предметном содержании появляются признаки, которые отсутствуют в чув-

ственной ткани сознания. Эти признаки развиваются в филогенезе в форме понятий, которыми индивид овладевает в онтогенезе. Для овладения понятиями как психическим образом индивид продвигает умственные операции совместно с другими людьми посредством общения, а оно в свою очередь становится возможным потому, что используется языковой знак.

Признается, что в любом акте сознания существуют предметное содержание, за которым скрыто предметное действие, мотив, к нему побуждающий, отношение субъекта к другим людям, а также личностная значимость и переживаемость информации, запечатленной в образе

Таким образом, говоря о связи языка и сознания, следует отметить, что язык как мощное средство обобщения образов формируется при участии сознания.

На тесную связь сознания с деятельностью указывает и Е.Ф.Тарасов, подчеркивая большую роль, которую при этом играют общественные отношения людей. «...Сознание оказывается связанным с деятельностью, сознание, как психический образ реальной действительности, опосредуется деятельностью. Так как деятельность осуществляет общественные отношения людей, то сознание оказывается продуктом этих отношений. Постановка в одну парадигму сознания, деятельности, продукта деятельности, общественных отношений, которые все являются превращенными формами деятельности, создает методологическое основание для социально-научных теорий объяснения общности знаний коммуникантов, – общности как необходимой предпосылки речевой коммуникации» [10].

Таким образом, в работах ведущих психологов, лингвистов, философов отечественной и зарубежной науки было дано мощное подтверждение того, что язык является средством обобщения образов, которое формируется при участии сознания.

1. М.М.Бахтин. Эстетика словесного творчества. – М., 1979
2. А.Н.Леонтьев. Деятельность. Сознание. Личность. – М., 1975.
3. Е.Ф.Тарасов. Тенденции развития психолингвистики. – М.: Наука, 1987
4. М.К. Мамардашвили, А.М.Пятигорский. Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символическом языке. – М.: Школа: “Языки русской культуры”, 1997.
5. Е.С.Кубрякова. Роль словообразования в формировании языковой картины мира // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М.: Наука, 1988.
6. Г.В.Колшанский. Объективная картина мира в познании и языке. – М., 1990.
7. К. Маркс. Сочинения. Т. 1: [1839 - 1844] – М., 1955.
8. А.Р. Лурия. Язык и сознание. – М., 1979.
9. Л.С. Выготский. Мышление и речь // Соч. в 6 т. – М., 1982.
10. Е.Ф.Тарасов. Язык как средство трансляции культуры. – М., Наука, 2000.
11. А.Н.Леонтьев. Избр. психологические произведения: В 2 т. Т. 1. – М., 1983.
12. В.П. Зинченко. Миры сознания и структура сознания // Вопросы психологии. – М., 1991 – № 2.

Қ. К. Молгаждаров

ШЫЛАУ СӨЗДЕРГЕ ҚАТЫСТЫ МӘСЕЛЕ ЖӘНЕ ЧЕ ФОРМАСЫ ХАҚЫНДА

Жалпы тіліміздегі көмекші сөздердің құрамын анықтаған кезде, тарихи деректерге жүгінеміз. Онсыз, яғни синхдонды түрде нақты нәтиже, сөздің түпкі тамырын көрсете алмайтынымыз анық. Әсіресе, көмекші сөздердің ішінде шылаулардың тілдік бөлшектерін зерттеген кезде байқалады. Себебі, олардың лексикалық мағыналары солғын, грамматикалық мағыналары абстрактылы болып келеді. Бірақ, қосымшаларға қарағанда мүлде дербестігінен айырылып қалмайды. Яғни, сөзден бөлек қолданылуын бастапқы дербестігі немесе әуел баста толық мағыналы сөз болғандығы деп түсінеміз. Алайда, олардың шығу тегі туралы мәселесі тіл ғылымында бірізділік таныта алған жоқ. Көне түркі руника жазбасындағы шылауларды зерттеген кезде, тек түркі тілдер материалымен ғана шектеліп қоймай, Алтай теориясы бойынша тоғысатын монғол, тұңғыс-манчжур, корей т.б. тілдерінде айтылған шылау сөздерге қатысты тұжырымдармен де салыстыруымыз керек. Негізінде сөздердің шығу тегін зерттеген кезде кез-келген тілдердің материалымен байланыстыруға болады. Соның нәтижесінде руника жазбаларындағы шылау элементтері көне дәуірде емес, Н.А.Баскаковтың (1981) бөлуі бойынша, Хун дәуірінде (мүмкін одан да әрі) қалыптасқанға меңзейді. Яғни, бұл дәуірде (*контминация*) диффузиялық процесс негізінде қалыптаса бастаса, Алтай дәуірінде фонетикалық дифференциацияға ұшырайды. Сөйтіп, шылау сөздер жаңа сапамен көне түркі тілінің сөздік қорына енеді.

Шылау сөздердің пайда болып қалыптасуы басқа сөз таптарындай емес. Олардың шылаулану процесінде түбір мен қосымшасы бірігіп, тұтас бір бөлінбейтін жаңа тұлға болып қалыптасты. Яғни, толық лексикалық мағынасы бар сөздерге қосымшалар жалғанып, әуелгі мағыналарынан мүлде айырылып, жарғылай лексикалық мағынасы бар лексемалар жасалынған. Жалпы айтқанда бұндай процесс негізінде пайда болатын туынды тұлға кездейсоқ құбылыс емес, сөз жасауда болатын тарихи заңдылық. Түркі тілдеріндегі шылаулану үрдісі – тіл дамуында ежелден келе жатқан құбылыс. Көне тілдегі шылау сөздер түгелдей өзге сөз таптарынан туындаған тұлғалар болып саналады. Бұл процес олардың сөз табы ретінде қалыптасып толығының негізгі көзі болып отыр. Шылау сөздердің этимологиясын анықтау олардың қай сөз табы екендігін, оның құрамындағы қосымшалардың даму сатысы тілдің қандай кезеңіне дейін жеткендігін және қай дәуірде қолданыстан ығыстырылғандығын анықтауға мүмкіндік береді. Мұндай талдаулар тек шылаулардың ғана емес, өзге сөз таптары мен оның грамматикалық көрсеткіштерінің пайда болу жолдарын айқындауға септігін тигізеді. Әрбір шылау сөзге жеке-жеке талдау жасап, олардың қандай

жолмен және қандай формалардан жасалатындығы көрсетіліп отырды. Мағыналық, функциялық жақтан әбден сұрыпталып, ұзақ та күрделі қалыптасу жолынан өткен сөздер ғана шылаулар қатарынан көріне алады. Көне түркі руникалық жазба ескерткіштер тілінде етістіктің көсемше формалары жеке-леген шылау сөздерді жасауда өнімді болған. Мұндай сөз жасаушылық қасиетінің барын қазіргі тіл жүйесінен де байқауға болады. Негізінен көсемше формаларымен лексикаланған шылаулар сөйлем ішінде тіркескен сөзбен бірге амал, мезгіл, мөлшер пысықтауыш қызметінде кеңінен қолданылады. Бір ерекшелігі көсемше формаларын қабылдаған сөздердің барлығы шылаулар қатарына өте бермеген. Олардың көбі етістікке және үстеулерге тән қасиетін сақтап қалған. Жалпы олардың қалыптасуына синтаксистік қатынас ықпал еткен. Көне түркі руникалық жазба ескерткіштер тіліндегі кейбір сөздер бірде шылау, бірде үстеу қызметінде көрінеді. Мұны тек синтаксистік тұрғыдан ғана анықтай аламыз. Түркі тілдерінде шылаулар - сөзбен сөз, сөз тіркесі және сөйлем аралықтарындағы байланыстырушы қасиетімен бірге, тіркес аралығын күрделі оймен ұштастырудағы грамматикалық құбылыс. Негізінен, пысықтауыш пен анықтауыштық қатынаста болуы шылауларды өзге сөз таптарынан даралайтын басты ерекшеліктерінің біріне жатады. Басқа сөз таптарынан ажыратып тұратын тағы бір белгісі – түрленбейтін, өзгеріске түспейтін сөз табы бола тұра, түрленуші сөздердің барлығымен грамматикалық қатынасқа түсуі. Сонымен біздің қарастыратынымыз – шылаулар жеке сөз табы болып, жаңа мағынаны қандай бөлшектер арқылы қалыптастыратынын анықтау. Екінші сөзбен айтқанда, морфологиялық тұрғыдан түбірдің қай сөз табынан екендігі және оған жалғанған қосымшалардың қандай мәнде болғандығы назарда болмақ. Түркітануда кейбір түбірлердің жұрнақтарға, жалғауларға айналатындығы жайлы пікір айтылған. Б.Сағындықұлы¹ бұл процестің қандай сипатта іске асатынын «соң» септеулік шылауы арқылы көрсетеді. Мысалы: «Артқы, ақыры, аяғы» деген мағынадағы «соң» дербес сөз (мысалы, соңымнан ерген жалғызым; соң болса да, оң болды; кітаптың соңы). Бір нәрседен кейін деген мағынадағы шылау (барған соң, айтқан соң, бір күннен соң). Аталған тілдік элемент ауыз-екі сөйлеу тілінде фонетикалық өзгерістерге ұшырап, жұрнақ тәріздес қолданылады (барғасын, айтқасын көргесін). Ғалым осыдан қорытынды шығарып, сөздің қосымшаға, яғни сөзден шылауға, шылаудан қосымшаға қалай ауысатындығын және екінші жағынан лексикалық мағынаның абстракцияланып, грамматикалық мағынаға ұласа алатындығын түсіндіреді. Сонымен қатар зерттеу барысында сөздердің бәрі дерлік мен мұндалап тұрмайтынын, онай саралауға түсетін тіл

бөлшектерінің кемде-кем екендігін ескертіп, мұқият зерттеуді және бұндай құбылыс процестерін бір қалыпқа түсіру үшін лингвистердің талай тер төгу қажеттігін айтады.

Зерттеу барысында көне түркі тіліндегі шылаулардың көбі етістіктерден жасалынғаны анықталды. Олар көсемше арқылы шылаулану үдерісіне ұшыраған. Тарихи тұрғыдан оларды түбір мен қосымшаға ажыратуға болады. Ал есім сөздерден қалыптасқан шылаулардың шығу тегін анықтауда қиыншылықтар туғызатыны анық. Бұл нені аңғартады? Біздіңше, алғаш тілдік құрылымда есім сөздерден кейін етістік сөздер орын алатын сияқты. Бұл туралы да екі-жақты пікірдің бары белгілі. Бірақ, екеуінің де әлі нақты шешімі жоқ. Сонымен түбір сөздерге қосымшалар жалғанып, екі форма да тілдің белгілі бір даму процесінде алғашқы мағыналарынан алшақтап, транспозиция тәсілі арқылы қайтадан бірігіп, жаңа мағынада сөз құрап, шылау қызметіне ауысатыны және бастапқы көне формасы сәл өзгеріп, көпмағыналықтан бір ғана мағынада тұрақтану арқылы қалыптасатыны бүгінде белгілі болып отыр. Морфологиялық тұрғыдан алып қарағанда, шылаулардың мағыналық түрлері де қалыптасу жағынан бір-бірінен ерекшеленеді. Септеуліктердің қалыптасуы демеуліктер мен жалғаулықтарға қарағанда ерте болса керек. Орхон жазбаларында қазіргі дәрежесінде және ең көбі де септеулік шылаулар. Көне түркі тілінде бір буынды шылау сөздердің қатарына жататын қарай мағынасындағы ру/рү және шақты мағынасындағы че септеуліктер қосымша есебінде танылып келген. Алдыңғы бір мақалада ру/рү туралы жазғанбыз. Енді че мәселесіне қатысты пікірімізді ұсынамыз. Жалпы көне түркі руника жазбаларында қолданылған бір буынды шылауларға мыналар жатады: та/де, өк/оқ, ба/му, гү/гү/күк, ру/рү, че. Осылардың ішінде че формасы да ру/рү сияқты назардан тыс қалған. Бұл тұлғаның қолданыста сөз ретінде қосымшадан өзгешелігі байқалады және көне ескерткіштер мәтнінде өте сирек ұшырасады. Көне түркі руникалық жазба тіліндегі че формасы – қазіргі қазақ тіліндегі шақты (шамалы, жуық) мағынасындағы септеулік шылау сөз. Көне түркі мәтнінде че тұлғасын толық талдап көрсететіндей мысалдар маз емес. Тоникүк пен Білге қаған ескерткіштерінің тек бір-ақ жерінде ғана ұшырасады. Онда қосымша ретінде танылып, «елігче, йүзче» деп бірге жазылады. Ал біз өз нұсқамыз бойынша береміз. Мысалы: *Еліг че ер тутдумыз* (Тон.42) – *Елу шақты ерін тұтқындадық. Үйгур елтегер йүз че ерін ілге рү тезіп барды* (БҚ.37) – *Үйғыр елісісі жүз шақты ерімен алға (шығысқа) қарай қашып кетті*. Мысалдардан көргеніміздей, че сөзінің дербес сөз екендігіне еш күмән келтіруге болмайды. Екіншіден, көне тілде болсын, қазіргі қазақ тілінде болсын шақты мағынасындағы че септеулігі тек сан есім сөздерден кейін тіркесіп келеді. Оның бастауы, осы Орхон-Енисей жазбаларынан көрінеді. Сонымен бірге, бұл сөздің XIX ғасыр жазба нұсқаларының кейбіреуінде түбірлес болып келетін шейін мағынасында жұмсалуды бар. Онда зат есімдермен тіркес құрайды. Мысалы: *Бұл күнге че*

бікірің қалай аман? (Қисса-и Юсуф-Зылиха). *Бір йылға че загфрандай болуб сарғайды* (Бозжігіт). *Қазақ осы күнге че оқұғанның байдасы жоқ деб жүрүчі еді* /Түркістан уәләты газеті. 1878. №14). Б.Әбілқасымов² че шылауының «Түркістан уәләты» газетінде жиі, ал «Дала уәләты» газетінде өте сирек кездесетінін айта келе, XVIII ғасырдың аяғындағы қазақ хан-сұлтандарының орыс әкімшілігіне жазған хаттарында аталмыш форма шейін шылауымен жарыса жүргендігін және ХVIII ғасырдағы Әбілғазы Баһадүрдің «Шежіре-и Түрк» атты шығармасында да жиі қолданылатынын мәлімдейді. Мысалы: *Адамдын да мұғұлға че; Мұғұлдан Чыңғыз ханға че т.б.* Л.Б.Никольский³ корей тіліндегі осы формаға қатысты қолданыс ерекшелігі мен көне элемент екендігін: «че видимо, восходит к древнему существительному, имеющему значение «время» ттэ, чок и че являются стилистическими синонимами: ттэ употребляется преимущественно в писменной речи, чок – в разговорном языке, че – носит отпечаток архаичности и наиболее часто встречается в поэзий» деп ажыратады. Е.Саурықов⁴ аталмыш форманың екі түрлі семантикалық қызметін зерттей келе, бірі – уақыт, өлшем, екіншісі – салыстырмалы-ұқсату мағынасындағы формадан шыққанын сөз етеді. Бұл айтылғандардың көне түркі тіліндегі че формасымен байланысы жоқ дей алмаймыз.

Көне түркі жазба ескерткіштер тілінде -ча/-че тұлғалы қосымша да қолданылған. Мысалы: *Өртче қызып келті*(Тон.40) – *өртше қызып (жанып) келді*. *Қаның субча йүгүрті, сүнүкүң тағча йатды*(КТү.24) – *қаның суша ақты, сүйегің тауша жатты*. *Көндүңче ай*(Тон.32) – *көңілінше айт*. Сол сияқты көне мәтінде: *анча-сонча, бунча-мұнша, өзінче-өзінше (ерекше), отча-отша* т.б. болып келеді. Бірақ, салыстырып қарағанда, мұны че шылау сөзімен шатастыруға мүлде келмейді. Сондықтан қазіргі қазақ тіліндегі шақты септеулік шылауының архетипі және дәлелдей алатын ең көне негіз-дерегі ретінде көне түркі руника жазбасындағы че формасы болмақ.

Че формасының шығу тегіне қатысты айтылған көңілге қонымды пікірлер де жоқ емес. Көне түркі жазбаларындағы шылау сөздердің жасалуына негізінен көсемше формалары себеп болған. Сонымен қатар есім сөздерден шылау жасайтын басқа формалар да жоқ емес. Көсемше формаларына келетін болсақ, жалғанған сөздер бастапқыда қимыл атаулы етістікке тән іс-әрекетті білдіреді. Кейіннен өзінің алғашқы мағынасы мен функциясынан алшақтап, шылауларға тән мағынаның белгісін, сипатын білдіре бастаған. Бұған себеп, аталмыш тұлғаның активті түрде екі жақты қызметке ие болып бейімделуінен. Көне жазба тілінде кейбір сөздер көсемше формаларында тұрып, бірде үстеуге тән, бірде шылауға тән функцияда жұмсалады. Кейіннен сол сөздер бір жақтылыққа ығысып, яғни басқа қызметінен алшақтап толығымен шылаулардың қатарына өткен. Тарихи тұрғыдан алып қарағанда, шылаулардың барлығы дерлік әуел баста басқа мағынадағы бүтін бөлшектер болып келеді. Оларға белгілі бір тілдің даму кезеңінде қосымшалар жалғану арқылы жаңа